

יו"ל ע"י מכון 'אוצרות קאמארנא' שע"י מרכז מוסדות קאמארנא • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • בית שמש

פנינים על סדר הפרשה
מתוך אוצר ספרי רבותינו

אבני אוצר

פן יש בכס שורש פורה ראש ולענה (כמ, יז).
שורש הענין, 'פן יש בכס שורש' מפרש רע 'ראש ולענה'
קאי על בעל לשון הרע ומוציא שם רע, שאין לו הנאה של
כלום, אלא על ידי שורשו שהוא רע מדבר לשון הרע, עיין
בגמרא (מס' ערכין דף טו ע"ב) כל המספר לשון הרע כופר
בעיקר, ונגעים באין עליו, ואין לו הנאה של כלום אלא מחמת
רוע לב. וזהו 'למען ספות הרוה' כל עבירות שיש בהן תאוה,
'את הצמאה' לשון הרע שאין בו הנאה של כלום.

(היכל הברכה דף קפא ע"א)

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוץ היום לא נפלאות וגו' (יא, א).
'כי המצוה הזאת', כולל כל תורה ומצות, ר"ל התשובה
והתפלה והיחודים והמתקת הדינים ולכרות הקליפות ולייחד
האורות להמשך המוחין, 'לא נפלאות', אינו דבר מופרש ומבודל
'ממך', 'לא בשמים', שתכוין הכוונות בשמים ממעל, להמשך
שפע ולייחד האורות, 'ולא מעבר לים', לילך לעמקי הקליפות
להעלות הנשמות והניצוצין, כל זה הוא כך, כשתכרית המדות
הדעות והתאוות רעות של נפשך, ותכניע הכל תחת הנשמה,
בזה אתה כורת ומשבית הקליפות, ושתזכך אותך שתהיה
ראוי להשראת השכינה, להמשך עליך אור נועם זיו השכינה,
כשתעשה היחוד כך בעצמך, 'בפיך ובלבבך', קרוב אליך הדבר
בפיך ובלבבך (ל, יד), אזי ממילא נעשה היחוד מלמעלה, והוא
שורש שהכל תלוי בו, כלל גדול בתורה ועבודה, לכלול את
עצמו ונפשו ורוחו ונשמתו באותיות ובמעשים טובים, ממילא
נעשה היחוד למעלה, והכל לשם אל עולם, כל זה מיסודי מרן
הריב"ש טוב.

(נתיב מצותיך נתיב התורה שביל א אות כט)

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא (לא, יח).
אמר מרן הקדוש אור עינינו רוח אפינו משיח ה', אוכה להיות
עפר ואפר תחת כפות רגליו המאירין, האר"י בעש"ט רבינו
ישראל בן אליעזר, די מרתתין וחיל ורעדה יאחזון מהאי קרא
'הסתר אסתיר', שאסתיר גם את הסתרה, שכל זמן שאדם אפי'
בשכחות גדול ואויביו רודפין אחריו, והוא בקטנות וחשכות
גדול עד מאד מות, והוא יודע בידיעה ברורה ואמונה שלימה
ששם אתו עמו אלהי, אלופו של עולם בכל תנועה, מיד יתפרדו
כל פועלי און.

אבל כשראוי לעונש, אזי הקב"ה מסתיר גם הסתרה ממנו
שנשכח ממנו על ידי פרעה ועמלק ברגע מציאות אלהותו
יתברך על כל תנועה, ואז נופל על ידי עמלק לשכחה, ואומר
'על כי אין אלהי בקרבי' חס וחלילה. אף על פי שאינו מרגיש
חיות אלהות בכל קרבי את שם קדשו, אף על פי כן יאמין
באמונה שלימה וידיעה ברורה, ויסביל חלישות דעת ויסורים
וקטנות וישתעשע כמו שאמר משיח ה' (תהלים לא, ח) 'אגילה
ואשמחה בחסדך אשר' אתה מלך גדול נורא ונשגב אהוב ומתוק,
אתה בעצמך 'ראית את עניי ידעת בצרות נפשי', ויש לי מזה
שמחה אין שיעור, שמלך גדול נורא ואיום משגיח על תולע
קטן בריה אפילה ושפילה כמוני היום, ובאמונתו יחיה צדיק
באמת, ויסיי מעלי כל המדות רעות, ויבוא להתדבק באור שפע
השכלה וחסות אלהות, בהכנעה גדולה ובלב מלא אור וחסות.

(זהר חי ח"א דף יח ע"א)

אוצר החיים

אוצרות הזמנים במשנת רבוה"ק
מבוארים בשפה השוה לכל נפש

בהיכל הברכה (פר' בראשית) מבאר רביה"ק סוד
'מלכיות זכרונות שופרות':

סוד 'מלכיות' הוא 'מלך' על כל העולם כולו בכבודך
ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלהי ישראל מלך
ומלכותו בכל משלה' שיתפשט כבוד ד' לעיני כל
ובזה נתקן חטא אדה"ר מבחינות ע"ז אשר זה תיקן
אברהם אבינו אשר פירסם אלהות ומלכותו ואדנותו
ויכולתו ומסר נפשו על קידוש השם כמה פעמים וסוד
מלכיות הוא זכות אברהם שגייר את הגרים ופירסם
מלכותו ועל זה בא לנו הכתוב ובני הנכר הנלוים

על ד' לשרתו ולהאבה את שם
ד' להיות לו לעבדים כל שומר
שבת מחללו ומחזיקים בברית
בזה נתקן חטא אדה"ר כאדם
עברו ברית והביאותים אל הר
קדשי ושמחתים בבית תפלתי
עולותיהם וזבחייהם לרצון על
מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא
לכל העמים ופירש רש"י אפילו
לגרים, וזהו עצם כבוד מלכותו
'זידע כל פעול כי אתה פעלתו
ויבין כל יצור כי אתה יצרתו
ויאמר כל אשר נשמה באפו ד'
אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל
משלה' והוא סוד תיקון חטא
אדה"ר שעירב כמה נצוצין בתוך

הגו', ולעתידי כשיתעלה מלכותו יתקנו כל הנשמות
הנפולות והן הן סוד הגרים שפירש רש"י נאם אדני ד'
מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו כי יש מה
שנתערב על ידי חטא אדה"ר ויש מה שהקב"ה בעצמו
פיזרם והו' עוד אקבץ עליו לנקבציו' והבן וכל זה סוד
'מלכיות' של ראש השנה 'קרא לכל העמים' בפי כל
לתקן עולם במלכות שדי ויקבלו כלם את עול מלכותך
עליהם והיתה לך המלוכה והיה ד' למלך על כל הארץ
ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד אמן כן יהיה ב"ב.

וסוד הפסוק 'ואשיבה' שפטיך כבראשונה ויעצין
ככתחילה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה'
נדרש לנו לסוד 'זכרונות' אשר אנו מזכירין ביום הדין
להיות נכתבין בספר הזכרונות לחיים כי אחר חטא
אדה"ר שגרם ביום הזה התכללות הנחש כו' ומחמת זה
גרם דם הנדות ושפיכות דמים כי נסתלק אלף מאדם
ונעשה דם ונרגן מפריד אלוף, וסוד זכירה וזכר הברית
ספר הזכרון להזכירנו לחיים כי מיסוד דקטנות סוד

שמות אלהים נמשך השכחה כידוע עיין שער מוחין
דקטנות וסוד זכרון בעת שישב על כורסייך שבוין
דגור לאכפייא להון ואז אין שכחה לפני כסא כבודך
והבן ואז נפתח צינור הצדיק של גדלות להמתיק
ולאכפייא לכל מארי דינא זהו ונשא אהרן את שמות
בני ישראל בחושן המשפט על לבו לזכרון לפני ד'
תמיד כי שמות בני ישראל אורת היוצאין מסוד גדלות
מוחין ונחלקין על לבו ליכפות סוד החשן נחש דיני
דקטנות לזכרון לפני ד' תמיד והבן.

והיינו טעמא דלא מיבעי ליה ליחיד לומר זכור
לי זכרה לי אלהי לטובה כי
אם לצדיק גמור כנחמיה כי מי
שנפשו לא מטהרה לא מיבעי
ליה למיזר זכרה לי כי פן גירום
באותו הזכירה חלילה התכללות
הנחש כי נפשו עדיין חלאתו
עליו וניפגום הזכירה חלילה
כי אם לצדיק גמור מותר וד"ל
עומק הדברים והיינו טעמא דיום
הזכרון שנקרא ר"ה כי בכל השנה
מלך אוהב צדקה ומשפט אוהב
אתערותא דילן ליפדות ולהטיב
נקודת ציון כמשפט וצדקה
ובר"ה המלך המשפט כי מוכרח
לישב על כורסייך שביבין בסוד
מלך אלהים על גוים לאכפייא
להון שלא יחרב העולם, כי
צדק ומשפט מוכן כסאך בעת
שנתייחדין ניכפן כל מארי דינא
וצריך ביום זה בהכרח לישב על
כסא דין לכופן כי הוא יום דין'
על כורסייך שביבין בסוד מלך
אלהים על גוים לאכפייא להון
שלא יחרב העולם כי צדק ומשפט מוכן כסאך בעת
שנתייחדין ניכפן כל מארי דינא וצריך ביום זה בהכרח
לישב על כסא דין לכופן כי הוא יום דין והבן זה היום
תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כי חק לישראל הוא
משפט לאלהי יעקב כי נתעורר אור היסוד חק לישראל
מגדלות המוחין משפט לאלהי יעקב לאותן הגורמים
סוד עקב ב"פ אלהים ענבים תוקף הדין צריך המלך
המשפט לכופן ולמתקן והבן.

וסוד השופרות לעורר שופרא דיעקב לכלול הכל
בחד"ב כי סוד השופר לאפקא עבדין לחירות ולעלות
כל הנשמות הנדחות כי סוד מלכיות לתיקון הכלים
וזכרונות לתיקון הנצוצין צלם אלהים מבלי לפגום,
והבן יסוד השופרות לתיקון אורות לעלות האור מתוך
החשך אור התורה 'בקולות וברקים עליהם נגלת ובקול
שופר עליהם הופעת' ויהיה ביום ההוא יתקע בשופר
גדול ובאו האובדים בארץ אשר והנדחים בארץ מצרים
והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים.'

קדיש שלאחר 'מזמור שיר ליום השבת' ו'ה' מלך' האם נאמר ע"י הש"ץ או יתום [ד]

שער הצדיקים [ח]

עמד ושתלם בכל דור (ב)

קדיש של מזמור שיר ליום השבת הוא שייך ליתום, אבל נכון שיאמרנו השליח ציבור בשביל כל הנשמות הידועין לו.

(שולחן הטהור סימן קלב ס"ח)

אמירת קדיש של מזמור שיר ליום השבת - השלמה לקדיש שלפני ערבית או לא

והנה יש שכתבו שמה שהנהיגו חלק מהצדיקים שהש"ץ אומר קדיש לאחר מזמור שיר ליום השבת הוא כהשלמה לחצי קדיש שהש"ץ אומר לפני תפילת ערבית בימות החול, אמנם נראה שקדיש זה אין לו שום שייכות לקדיש שלפני תפילת ערבית, ויש כמה ראיות לכך:

א. הנה הגה"ק מבוטשאטש כתב (אשל אברהם סימן סט ד"ה דליכא קדיש; סימן קלב ד"ה קדיש יתום) שראוי לומר חצי קדיש וברכו לפני תפילת ערבית לבילי שבת כמו בימות החול, ולכן לאחר מזמור שיר ליום השבת יאמרו קדיש יתום, ואחר כך מזמור 'ה' מלך' ויבגונוא' וחצי קדיש וברכו (כיון שהקדיש צריך להיות על פסוקים), והרי שהגה"ק מבוטשאטש לא חישב את הקדיש שאחר מזמור שיר ליום השבת כקדיש שקודם תפילת ערבית, אלא הוסיף שהש"ץ יאמר לפני ערבית חצי קדיש קודם ברכו.

ב. בסידור הרב בעל התיאג דפוס ראשון אחר לכה דודי מובא הציון "מזמור שיר וכו' ה' מלך וכו'" ואינו מציין את אמירת הקדיש לאחר המזמור, ואילו לאחר כגוונא כתב לומר חצי קדיש וברכו, ואפשר שזו היתה כוונתו שקדיש לפני ערבית יהא על מזמור שיר ליום השבת.

אמנם בדפוסים המאוחרים של 'סידור עם דאח"י' מופיע קדיש יתום אחר מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, וחצי קדיש אחרי כגוונא לפני ברכו, וכן הביא בקצות השלחן (סימן עז ס"ב-ס"ד).

ג. בשולחן הטהור כתב (סימן רלו ס"ב) "בכל יום שאין אומרים תחנון אין אומרים פסוקים ולא קדיש אלא מתחיל והוא רחום", ומאידך גיסא כתב (שם סימן קלב ס"ח) "קדיש של מזמור שיר ליום השבת הוא שייך ליתום, אבל נכון שיאמרנו הש"ץ בשביל כל הנשמות הידועין לו", ואם אמירת הקדיש על ידי הש"ץ היא כהשלמה לקדיש לפני תפילת ערבית לא היה לו לסתום [שבכל הימים שאין אומרים תחנון אין אומרים פסוקים ולא קדיש] אלא לפרש שגם בשבת אומרים קדיש לפני תפילת ערבית, שהרי הש"ץ אומר את הקדיש לאחר מזמור שיר ליום השבת.

ד. עוד יש להוכיח שכן כמה מצדיקי הדורות היו אומרים בעצמם קדיש זה גם אם אדם אחר ירד לפני התיבה (וכפי המובא לעיל שכן היה מנהג בית אפטא, וכן מובא במנהגי קאמארנא אות קסח), ואם אמירת הקדיש על ידי הש"ץ היא משום שהקדיש שייך לתפילת ערבית אם כן הקדיש שייך לש"ץ.

ה. כן יש לציין שקדיש זה נזכר בדברי הרה"ק רבי שלמה מאקאלין ז"ע יחד עם הקדישים שאחר ספירת העומר ואחר קידוש לבנה, ובהם כולי עלמא מודי שנתנית הקדיש לש"ץ ולא ליתום אינו דבר הניתן להשיגו.

המורם מכל האמור שמנהג אמירת קדיש זה על ידי הש"ץ או על ידי הצדיקים המה דברים העומדים ברומו של עולם, ואין לנו כל השגה בהם, ועפ"י יסודות וכללי חובת הקדיש ונתנים ליתומים את כל הקדישים הנוספים על שבעת הקדישים בכל יום, ואם אין יתום הרי דינם מבואר ברמ"א (סימן קל"ב ס"ב), וכל מה שגילו רבנן קדיש אודות אמירת הקדישים הללו ע"י הש"ץ הרי זה כפי מה שהשיגו בגודל מדריגותיהם, ומי יעמוד בסוד קדושים.

מתוך הספר "אוצר הקדיש" שיופיע אי"ה בקרוב

במאמר הקודם נתבאר שמנהג המקובלים עפ"י האריז"ל לומר קדיש לפני ערבית דליל שבת, אולם קדיש זה אינו על מזמור שיר ליום השבת.

וכן כתב בכף החיים (סימן רסז ס"ק ד) "מנהג חסידי בית אל יכביץ שבעיר קדשנו ירושלים ת"ו לומר קודם ערבית של שבת 'לשם יחוד' וכו', ואחר כך פסוק 'שועתינו קבל' וכו', ואחר כך קדיש וברכו את ה' וכו', ואחר כך מתחילין ברכות קריאת שמע של ערבית", עכ"ל, וכן מובא בסידור הרש"ש.

נמצא שמנהג האריז"ל לומר חצי קדיש קודם תפילת ערבית לבילי שבת, וקדיש זה לא נתקן על אמירת 'מזמור שיר ליום השבת'. ולעומת זאת מנהג אשכנז לומר קדיש יתום אחר מזמור שיר ליום השבת, אבל קדיש זה אין לו שום שייכות לתפילת ערבית, שהרי לעולם אין אומרים קדיש קודם תפילת ערבית.

וכן בסידורי האריז"ל (סידור רבי אשר, סידור רבי קאפיל, וסידור רבי שבת) מובא שצריך לומר בשדה מזמור 'הבו לה' בני אלים' ומזמור שיר ליום השבת, וכל אחד חוזר לביתו לצורך סדר ההקפות והדלקת נרות שבת, ורק אחר כך הולכים לבית הכנסת לתפילת ערבית של ליל שבת, ואם כן החצי קדיש הנדפס בסידורי האריז"ל אחר 'מזמור שיר ליום השבת' אינו עולה כלל על מזמור זה, אלא הוא ענין בפני עצמו, והוא החצי קדיש הנאמר עפ"י האריז"ל קודם תפילת ערבית. ביות' מצינו בסידור רבי קאפיל שהביא סדר קבלת שבת בשדה, וסיים "ואחר כך תלך לביתך", ולענין תפילת ערבית כתב בזה הלשון "ומתחיל הש"ץ קדיש, ואח"כ ברכו", והוא מביא תחילה מאמר הזוהר "כגוונא" ואחר כך חצי קדיש וברכו, הרי שקדיש זה אין לו שייכות לאמירת 'מזמור שיר ליום השבת', אלא הוא התחלת תפילת ערבית.

ולפי זה יתורץ התמיהה הראשונה [שנתבאר בגליון הקודם] מדוע בסידורי האריז"ל מבואר שאחר מזמור שיר ליום השבת אומרים חצי קדיש ואילו כיום נוהגים החסידים לומר קדיש יתום. שכן בקהילות החסידים נוהגים לומר רק את הקדיש יתום הנאמר על פי מנהג אשכנז, ואין אומרים חצי קדיש קודם תפילת ערבית כמנהג האריז"ל.

מנהג החסידים - אמירת קדיש לפני ערבית רק בימות החול ולא בשבת ויו"ט

ובטעם מניעת אמירת חצי קדיש קודם תפילת ערבית לבילי שבת וימים טובים כתב רביה"ק מקאמארנא (שולחן הטהור סימן רלו ס"ב) "קבלתי ממורי וחמי הקדוש החסיד המפורסם מורינו הרב אברהם מרדכי מפניטשוב שקבל מרבנו הקדוש אלימלך זכרוננו לברכה מליזענסק, רבו מרב עד אליהו זכרוננו לברכה, שבכל יום שאין אומרים תחנון אין אומרים פסוקים ולא קדיש אלא מתחיל והוא רחום, ובשבת ויום טוב אין אומרים והוא רחום, שלא יתחילו קדושת היום בפסוק של דין" עכ"ל, וכונתו שבילי שבת ילילי יו"ט אין אומרים פסוקים וקדיש וגם לא והוא רחום.

ומה שכתב לענין שאר ימים שאין אומרים בהם תחנון, הנה עיין במנהגי קאמארנא (אות שיה) ובמנהגי זידיטשוב (השלם, עמוד קצג) שבחול המועד אין אומרים פסוקים וקדיש קודם ברכו, ועיין עוד במשמרת שלום קוידניוב (סימן לג ס"ק א) "אבא מארי ז"ל לא היה אומר והוא רחום וגו' בבילי חוה"מ קודם ברכו", ובהערות כתב "וכי" מה דאפשר להשוות חוה"מ ליום טוב בעניינים כאלו צריך להשוות, ובה מכבד את המועדות" עכ"ל.

בין שעדה מישראל מסכימין על אחד שיהיה ראש כך יסכימו מלמעלה

ומבואר בירושלמי (סנהדרין פ"ב ה"ו) 'שום תשים עלך מלך' (דברים יז, טו), מהו 'שום תשים', אלא כיון שעדה מישראל מסכימין על אחד שיהיה ראש, 'תשים' אותו מלמעלה, כי כך יסכימו מלמעלה דגבה רישא.

(הקדמת משניות קאמארנא אות כג)

לפי ערך הנשמות שבדור מחדשין הצדיקים

כי ששים ריבוא פירושים לתורה, וכל אחד מישראל נתהוה מפירוש השייך לו, ובכל דור דור הצדיקים מחדשים חידושי התורה לערך נשמתן שקיבלו מהר סיני, וגם מחדשין חידושי על ידי עתיקים, לומר הקדמה מהצדיקים של דורות הקודמים, ובה מחדש חידושי תורה.

וכל זה לקרבה ישראל לאביהן דבשמיא (זוהר בראשית רמב). ולכן לפי ערך הנשמות שבדור כך מחדשין הצדיקים חידושי התורה, וכל המלעיג אף בזמנינו על שום חידוש שמחדשין צדיקי הדור שבדורנו זה הרי הוא נידון וכו' (עירובין כא); ואסור אף לומר שמועה זאת אינו נאה (שם סד). ומכל שכן לדבר איזה ידובר קל על שום ראש וצדיק שבדורינו זה, כי כולם צדיקים אהובי עליון.

(זוהר ח"ב דף תכו ע"ב)

ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת

'ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם' וגו' (דברים ד, כח-כט) אמרו לי בחלום דלא כתיב 'אלהים אחרים' חלילה חלילה, אלא מתרגמינן 'רברביא', והם ראשי הדור רב ורבי רבן.

אשר בדורות שלפנינו היו ראשי הדור רואין מסוף עולם ועד סופו, ומדברין ברוה"ק, ושומעין כרחין של מעלה, והיה נפשם מלאים מזיו השכינה, והשפיעו מאור הזה לכל בני דורם ולכל הדבקים בהם, כידוע כל זה ומפורסם, ובעקבות משיחא חוצפא יסגי, 'ועבדתם שם אלקים' ראשי הדור, 'מעשה ידי אדם' שהסכימו עליהם עדת ישראל שיהיו ראשי הדור, 'עץ' החיים צדיק הדור, 'ואבן' תלמיד חכם העוסק בתורה רבנים ולומדים, שהסכימו עליהם בני אדם, והו' 'מעשה ידי אדם עץ ואבן'.

'אשר לא יראון' ברוח הקדוש, 'ולא ישמעון' כרחין של מעלה ותורה מפי עליון, 'ולא יאכלון' בזיו השכינה להשפיע מאורם אל הדור, 'ולא יריחון' ריחא דלבושא, כפי הראוי שיהיה מדריגות אלו לראשי הדור להנהיג דורם בנחת ובקדושה, ולכן יתיר נ"ן, דקאי על רוחניות כללות ושורש הראיה והשמיעה ואכילה וריח.

אף על פי כן 'ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת' גם אצל ראשי הדור כאלה, ובלבד אם 'תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך' בלב אמת רבוק באהבה עזה, ובאחדות עם הצדיק יהיה לך תועלת גדול, עד כאן אמרו לי בחלום.

אבל באמת יש שדין יהודאין שצריכין להתרחק מהם כמו מן האש. אבל אפילו המשיג רוח הקדוש ומכל שכן לאיש המוני, חלילה לו להרהר אחר שום ראש הדור, כי יפול למטה לשאול תחתית, ולא יזכר זה אלא לבחון לבות וכליות הוא יודע לב כל אחד, ולנו העניינים אין נפקא מינה, אלא למבני רחמא מן קדם אלקא דשמיא שנוכה להיות דבוקים בצדיק אמת.

וגם ראש הדור אל יאמין לעצמו כלל, כמו שאמר לי מורי דודי הקדוש [מזידיטשוב] שבכל עת מתיירא שמא הוא עדיין מקליפות נגה שהרי יש עתיק דקליפה. והדברים עתיקים, אבל ודאי פשוט שלא ניתן זה לעזי פנים שבדור ממזרי דרבנן שידברו סרה על ראשי הדור ועל הצדיקים הקדושים, יחתך ויסתך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה (תהלים נב, ז), אותן המדברין סרה על צדיקי אמת הנדושים בעקב, ועל ראשי הדור ועל כל חכמיהם, חכמי ישראל, ואל יהיה להם תקומה, ירדו שאול חיים, ובל יראו גאות ה'. (היכל הברכה דברים דף כט ע"א)

אות קמג

היצר הרע הוא שליח של המלך

קמג. שמעתי בשם ש"ב מהר"י משל אחד (בענין המשמרות שניתקנו) למלך שהיו לו כמה מדינות, פעם אחד ביקש לחקור אם המה באמנה אתו ובחר אחד מעבדיו עם כמה חיילות שילכו למדינות ולומר שהוא מורד במלך, אז יבחנו מי הם שיתקרבו אליו ומי שילחמו במלחמה כנגדו, וכך עשה, ולכד כמה מדינות, ואיזה מדינות עשו משמורות לשמור פתחי העיר נגד המורד, שלא ילכו המדינה, ועשו משמר פלוני ביום פלוני וכיוצא בזה, והגבור מהם יהיה בפתח המדינה להבין מקול הקריאה אם ניגש השונא למדינה, והנה נמצא בהם חכם אחד שנתן לב להבין הדבר, איך אפשר שיתן המלך הגדול מקום לעבד נבזה למרוד בו עם מעט מזעיר חיל, אין זה כי אם לנסות בו המדינה, והלך זה החכם ודיבר עמו תחנונים ומלט העיר והמדינה בחכמתו:

והנמשל מוכן כי היצר הרע שהוא מורד באדונו ככוונת הבורא, שיראה מי שיתקרבו אליו ומי ילחום כנגדו, והאיש המשכיל יבין ככוונת היצר הרע לשם שמים לעשות רצון הבורא, בתחנונים ידבר רש עם המורד שכוונתו לעשות רצון ה' יתברך, אם כן הפרד מעלי וכו': (תולדות יעקב יוסף פרשת נח דף י"ג ע"ב)

רואים כאן בדברי הבעש"ט מהלך חדש במלחמת היצר, לא רק במלחמה ולא רק להתעלם ממנו אלא גם לפנות אליו בתחנונים. להתחנן ליצר הרע ולומר לו: הרי יודעים אנו שאין שום כח ואין שום מציאות זולתי הקב"ה, ואתה וכל התאוות והנסיגות שלך הם לבושים של הקב"ה, ואתה רק שליח לבדוק ולבחון את

הנאמנות שלנו, ובכך ממלטים את הנפש מן היצר הרע כאשר מגלים את מציאותו האמיתית והפנימית, ובה נופל הכיסוי ומתבטל הלבוש וההסתור. וזהו דבר פלא בתורת הבעש"ט שלא מצינו כמותו במקורות אחרים. ולגבי מה שנזכר בתחילת הדברים 'ש"ב מהר"י' כתב בהגהות 'מקור מים חיים' (פר' בראשית הערה קכה). ח"ל: בהשקפה ראשונה נראה שנתהפכו כאן האותיות והתיבות בדפוס, ובמקום שנדפס 'ש"ב מהר"י' צריך להיות מהר"י ב"ש כי בכל הספר לא הזכיר מש"ב זה כלום, והגם שהוא יוצא מן הכלל שכותב תמיד מורי, יש גם יוצא מן הכלל, עיין פרשת חוקת דף קנ"ח ע"א שהזכיר הרב הב"ש, ובפרשת ראה דף קפ"ב ע"ג בשם הרב המגיד מוה"ר ממעזבוז, שנראה גם כן שנתכוון על הבעל שם טוב ז"ל.

ועיין בקובץ 'נחלת צבי' (גליון כג עמ' סח הערה אות כב) שהכוונה על אחד מבני היכלא קדישא של מרן הבעש"ט הק' ז"ע, ה"ה הרה"ק רבי משה יוסף מ"מ דעיר מעזבוז בימי מרן הבעש"ט הק'.

אות קמו

היצר הרע בא אל התלמיד חכם בדמות יצר טוב לעשות מצוה

קמו. שמעתי בשם מורי ביאור משנה (זבחים מ"א א) קדשי קדשים שחיתתן בצפון וקדשים קלים שחיתתן בכל מקום, שהיצר הרע בא אל התלמיד חכם שהוא בחינת 'קדשי קדשים' שאינו רוצה לסור אל החטא, ולכן מפתה אותו בדמות יצר טוב לעשות מצוה. ראה בספר משמרת איתמר (פרשת בשלח) וזה

לשונו: כתבו בשם הבעל שם טוב ז"ל על פסוק (תהלים ל"ו, ג') כי החליק אליו בעיניו למצוא עוונו וגו', כי כל רעיונות היצר הרע הוא להכשיל חס ושלום ומסיתו בטענתו שעושה מצוה וכו' עיין שם.

ומה שרמז בדבריו על ביאור פסוק אלה עשית והחרשתי, מבואר הוא יותר בתולדות יעקב יוסף (ריש פרשת שמות) וזה לשונו: והנה אם היה היצר הרע בא בדמות מלך זקן אל האדם, נחא, כי כשידע האדם שהוא היצר הרע, ודאי לא היה לו אשמה בזה, כי השומע ישמע והחדל יחדל, אך מה שמשנה כסות ולשון בדמות חדש כאילו הוא ילד קטן שהוא יצר טוב בזה נאשם לעתיד שהקב"ה ישחוט ליצר הרע, וכמו ששמעתי פירוש הפסוק בן אמן תתן דופי אלה עשית והחרשתי, מה שאין כן מה שדמית להיות כמוך וגו' ודברי פי חכם חן.

וזהו בחינת 'צפון' היינו שכוונת היצר הרע צפונה ונסתרת על ידי פעולת המצוה, מה שאין כן להמוני עם שהם בחינת 'קדשים קלים' אזי שחיתתן בכל מקום, גם באופן של עבירה ח"ו, ודברי פי חכם חן: (תולדות יעקב יוסף פרשת תשא דף ע"ד ע"ב, שופטים דף קפ"ט ע"ב)

וראה בכתנות פסים (פרשת תזריע) וזה לשונו: וכן שמעתי בשם המנוח החסיד מוה"ר צבי מבראד קושיא שהקשה הזהר בענין 'שני השעירים גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל' וכו' (ויקרא טז, ח), מאן חמא עבדא דיפל גורל עם רבו וכו', וביאר, כי תעלה לפעמים איזה מחשבה לאדם שסובר שהוא מצוה לעשות הדבר ההוא, אל יעשנה במהירות, רק תחלה יפיל גורל במאזני שכלו אם הוא לה' אם הוא לעזאזל, כי כך דרכו של יצר הרע להוסיף מצות, ובאמת הוא גורע, שהוא עבירה, וזה שכתוב (דברים ד, ב) 'לא תוסיפו ולא תגרעו'.

בכל יום ויום יוצאת בת קול וכו' ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (פ"ו מ"ב).

עין הרוחני של אדם רואה עד היכן צריך אדם לשמור בעבודת הבורא ב"ה, וכן אוזן הרוחני של אדם שומעת כרוזין של מעלה, עד היכן צריך הוא לעשות תשובה שלימה, כדאיתא כיוצא בו (תולדות יעקב יוסף פר' צו אות ה). והקשה מורי וזה"ה על מה שאמרו רז"ל 'בכל יום מכריזין בת קול אוי לבריות מעלבון של תורה', והקשה אם הכרוז נשמע למה לא נמצא אדם שומע, ואם אי אפשר לשמוע א"כ הכרוז למה, אלא נשמה של אדם כשר שומע, ומביאה לאדם הזה הרהורים טובים לתשובה ומעשים טובים לתורה ולעבודה באמת לשמה כל אחד כפי מדינתו, אבל באדם המגושם אפילו שהנפש שלו שומע הכרוזים של מעלה, מכל מקום הוא עצמו בגשם החומר שלו אינו מרגיש שום נדנדוד מזה ע"ש, והטעם שיש לו מסך ומבדיל גדול בינו לבין הנשמה. נמצא לפי זה אינו חסר לך אלא שתזכך גופך עד שתקבל כל הכרוזים מה שהנשמה שלך שומע ורואה, וכל מעשיך בספר נכתבין, ואין העולם הזה הפקר ח"ו, אלא שבודאי בלי ספק אחר מאה שנים כשתבא לעולם הבא, צריך אתה ליתן דין וחשבון על כל תנועה ותנועה, ועל כל דבור ודבור, כי

המקובלים, אחד הוא מה שחקרו חכמים ראשונים ואחרונים לדעת בריאת העולמות לאיזה סיבה היתה, ונמנו וגמרו כי סיבת הדבר היתה שהנה הוא יתברך מוכרח שיהיה שלום בכל פעולותיו וכוחותיו ובכל שמותיו הקדושים של גדולה ומעלה וכבוד, ואם לא היה מוציא פעולותיו וכוחותיו לידי פועל ומעשה לא היה כביכול נקרא שלום לא בפעולותיו ולא בשמותיו וכונותיו, כי השם הגדול שהוא שם בן ד אותיות הוי"ה ברוך הוא נקרא כן על הוראת היותו הנצחות וקיומו לעד הוי"ה הוי"ה ויהי"ה טרם הבריאה ומזמן הבריאה ואחריו, ואם לא נברא העולמות וכל אשר בהם לא יכולים לראות אמיתות הוראות היותו יתברך הנצחית בעב"ר והוי"ה ועתי"ד ולא היה נקרא בשם הוי"ה ברוך הוא כנ"ל.

וכן שם אדני" ברוך הוא נקרא כן על הוראות אדנות היות לו עבדים והוא אדון עליהם, ואם לא היו לו נבראים לא יוכל לקרות בשם אדון בפועל, ועל דרך זה בשאר שמות כולם, וכן בענין הכינויים אשר לו יתברך כגון רח"ם וחנון אר"ץ אפ"ים וכיוצא בזה בשאר הכינויים כולם, אמנם בהיות העולמות נבראים או יצאו פעולותיו וכוחותיו יתברך לידי פועל ויהיה נקרא שלם בכל מיני שלימות ופעולות וכוחות, וגם יהיה שלם בכל השמות והכינויים הקדושים בלתי שום חסרון כלל ח"ו.

(זקן ביתו פ"א מ"ב אופן יא)

הכל נכתבים בספר, לחיים ארוכים לגדולים ולקטנים באריכות ימים ושנים, בשמחה דקדושה וחי נחת מתוך תורה ועבודה באמת לשמה הכל דקדושה.

(זקן ביתו פ"ב מ"א אופן א)

כל מה שנברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו (פ"ו מ"ב).

אמרו חכמי האמת, הגם שהשם יתברך הוא שלם בתכלית השלימות, ולא שייך שיקבל תורה וגדולה וכבוד או איזה שלימות מזולתו ח"ו, מכל מקום הטיבו אשר דברו 'לא ברא אלא לכבודו', ואין ספק שהדבר שהוא בפועל הוא טוב ושלם ממה שהוא בכח לבד, לפיכך אף שהיה בכחו של השם יתברך כביכול לעשות כרצונו ולגלות כבודו יתברך בכל עת ורגע, אף שלא בפועל ממש עד שנחשב אצלו כביכול כאלו הוא כבר בפועל ואין חסרון בחיקו יתברך, אף על פי כן סוף סוף כל שלא נברא לא היה בכח ואחר שנברא ונעשה בפועל יש כביכול כבוד ושלימות יותר שהוא בכח לבד.

וכן איתא בעץ חיים (שער עגולים ויושר פ"א) בענין תכלית של בריאת העולמות, נבאר עתה מה שנתעסקו

הרה"ק רבי שלום מבעלזא – ה"שד שלום" זי"ע"א מתוך אוצר ספרי רביה"ק מקאמארנא זי"ע

שימוש חכמים אצל הרה"ק מבעלזא

ידוע כי רביה"ק בעל "היכל הברכה" הרבה להסתופף בצל צדיקי הדור ושימש בשימוש חכמים שמונה עשר צדיקים.

כך כתב בעצמו בספה"ק **אוצר החיים** פ' בחקתי (דף רצ"ד ע"ב): **"כפי אשר קבלתי משמנה עשר צדיקים בעלי רוח"ק ששמשתי אותם, ובראשם מורי רבינו דודי"**.

רבו המובהק היה, רביה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, שאף נשבע לו בדיקנא קדישא שלו כי לא יעזוב את העולם עד שיעשהו לכלי מחזיק ברכה ואור להאיר.

אך מלבד זאת היה מסתופף בצל קדשם של צדיקי דורו, מהם ינק את קדושתם ודרכי עבודתם.

וכך נחשף בגוף כתב יד קדשו רשימת שמות רבותיו, שם נכתבו בין השאר: הרה"ק רבי נפתלי צבי וחתנו הרה"ק רבי אשר מראפשיץ זי"ע, הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע, הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע, הרה"ק מיערוסלאב, מפשעדיבורז, מרימנוב, מסאוורין, והבני יששכר, ובעל מלא הרועים זי"ע עם שאר צדיקי עולם, וכמו כן נסע אל הרה"ק **רבי שלום מבעלזא** זי"ע, הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, ועוד הרבה צדיקים אשר נסע להקביל פניהם.

עדות לקשר פנימי-רוחני זה בין רביה"ק להרה"ק מבעלזא אנו מוצאים בספרו 'מגילת סתרים' שם מזכיר רבינו בהאי לישנא: **'שנת תר"ז [תר"י] ליל ה' ט' אדר. ראיתי צורת הרב מבעלזא שיחיה'**.

כוחו הגדול לרפא חולים על ידי מישוש היד

על פי המקובל היה רביה"ק ה'היכל הברכה' זי"ע אצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, כשנסע אליו עם בנו הלא הוא רביה"ק ה'דמשק אליעזר' מקאמארנא זי"ע וזאת כדי להעלות ארוכה ומזור לחליו ממנו סבל בילדותו (שלשלת קאמארנא עמ' קסג).

חלוש היה רביה"ק הדמשק אליעזר מטבעו מאז שחר ילדותו, מחלות שונות באו עליו מפעם לפעם, וביותר סבל ממחלת השיתוק שידו אחת היתה געלעמ"ט [-משותקת] ל"ע, בנוסף לזה, לא היתה הפרוטה מצויה בימים ההם בכיסו של אביו-רבינו מהרי"א זי"ע, וכך עברו עליו שנות ילדותו ונערותו של רבינו בעוני רב ודחקות, ואף על פי כן, התגבר על הכל, ויט שכמו לסבול עול התורה והעבודה מתוך הדחק (ראה בספר מגילת סתרים לרביה"ק מהרי"א, שמביני שיטי אפשר לראות גודל הדחקות והעניות שהיה שרוי בהם).

אחר שהרופאים לא הועילו לו ברפואותיהם, לקחו אביו הקדוש זי"ע - בהיותו בן י"א שנה - אל הצדיק

השר שלום מבעלזא זי"ע שהיה ידוע בדרכו המיוחדת לרפא חולים על ידי מישוש מקום המכה בידי הק'. הרה"ק מבעלזא זי"ע התחיל בעבודת קדשו למשש את ידו של הילד, ואילו רביה"ק מהרי"א זי"ע נעמד והסתכל היטב כמי שרוצה ללמוד את הדבר.

הבחין בכך הצדיק מבעלזא ושמש יד הילד מתוך ידו ואמר לו: תבוא לכאן בלעדי אביך.

נענה רביה"ק מהרי"א זי"ע אל הרה"ק מבעלזא שמובא בשם הבעל שם טוב שעל ידי שמות הקודש אפשר לרפאות חולים, השיב הרה"ק מבעלזא זי"ע ואמר: "חס ושלו, מצאנו ב"ה דרך בלי שמות", והילד חזר לביתו בריא ושוב לא היה בבעלזא.

ברבות הימים כאשר כבר היה רבינו מנהיג לעדת חסידים ופועל ישועות שרבים שיחרו לפתחו, אמר כמה פעמים: "הנני מצטער שלא הייתי עוד פעם בבעלזא, שאילו הייתי שם עוד, הייתי בריא כל ימי בכל האברים".

כל זה נעתק מדברי החסיד המופלג רבי ישראל פראנקפורטער ז"ל הי"ד, בספר שפע ברכה והצלחה (סי' א') שנדפס בשלשלת קאמארנא.

כוונת הרחת הטאבאק

נוסח אחר מובא בספר **עבודת עבודה** (מוצ"ש"ק כי תבוא):

רביה"ק מהרי"א זי"ע הוציא מכיסו את הטאב"ק פושקע והריח ממנה, ובעת הריחו תפש מחשבותיו של השר שלום, והתחיל גם הוא לכוין כוונותיו ויחודיו אתו עמו.

אך השר שלום בהרגישו זאת אמר: נא! היינו שלא יעשה כן כי מבלבלו בזה.

יצא רביה"ק מהרי"א מן החדר וכך ריפא השר שלום את יד הילד.

נשאר לו על ידו רושם

בקשר למעשה זה יצויין כי רביה"ק הדמשק אליעזר השאיר אחריו ברכה, אמרות טהורות שבעתים מזוקקות, כולו ממתקים וכולו מחמדים... וחיבר כמה חיבורים ספרים קדושים על דרך נגלה ונסתר... כל ימיו היה משתוקק לחדש רזין דאורייתא, והיה עוסק תמיד בכתבי חידושי דאורייתא, וכל החיות שלו היה בזה (לשון בנו הרה"ק מפעלשטין בהקדמתו לבן ביתו).

רביה"ק הדמשק אליעזר היה בעל עט סופר מהיר, וחובר חיבורים מחוכמים שנועדו לתהלה על פני כל הארץ.

הדמשק אליעזר אף סיפר כמה פעמים לתלמידו הרה"ק רבי אלימלך מטאהש זי"ע, כי בהיותו עם אביו הק' אצל הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע בילדותו,

כדי להעלות ארוכה למחלת השיתוק כמובא למעלה בארוכה, אך כמסופר הפסיק הרה"ק מבעלזא באמצע עבודת קדשו, ולכן נשאר לו על ידו רושם מהנ"ל שאף כאב לו כל ימי חייו.

אולם עכ"ז כתב רוב ספריו במו ידיו, רק לפעמים מועטים כתב הגבאי מפיו, אחר הסתלקות אביו הקדוש לחיי העולמים.

יצויין כי למרות הכאב היה רביה"ק הדמשק אליעזר כותב תחילה את דברי קדשו במהירות בלתי ישוער, אף אם לא הי' כל כך על פי חוקי הלשון והדקדוק, אח"כ היה חוזר על כתביו להגיה את הטעויות שנפלו בעת כתיבתו, וגם ציין מראה מקומות בספרים, ושוב חזר עליהם פעם שלישית כדי להגיה הלשונות לפי חוקי הלשון, וגם למלאות ולציין המראה מקומות בש"ס וזוהר ותיקונים ועץ חיים ופע"ח ושאר כתבי האר"י, שהניח תחילה מקום חלק מקום חלק מוקף בחצאי עיגול. לפעמים מחק והוסיף בשולי הגליון ליתר ביאור, או העביר את הקולמוס על איזה ענין או עובדא ע"מ למחוק.

קשרי ידידות

לבד מזאת היה רביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע בקשרי ידידות עם הרה"ק **רבי יהושע מבעלזא** זי"ע, בנו של הרה"ק **השר שלום** זי"ע, אשר כמסופר לעיל היה רבנו בהיכל קדשו בילדותו.

כמה פעמים נפגשו זה עם זה ונדברו בשיחות קודש בידידות וחובה. ביום הסתלקותו של רבינו לשמי מרום גילה את אזני הסובבים אותו שבכל ארבעת הפעמים שכבר היה בזה העולם, היה תמיד יחד עם הרה"ק מבעלזא, ובזמן שבית המקדש היה קיים, היה הוא רבינו ממלכי יהודא והרה"ק מבעלזא היה ממלכי ישראל, וכנזכר בספר 'שפע ברכה והצלחה' (סי' כ"ט).

באחת מן הפעמים שנועדו יחד רביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע עם הרה"ק מבעלזא, סיפר לו רבינו, שפעם אחת שמע אביו רביה"ק מהרי"א זי"ע כי מתעתד הוא לעבור על אם הדרך סמוך לקאמארנא, ולצורך כך נסע מחוץ לעיר כדי להמתין לו. אך למעשה סטה הרה"ק מבעלזא מדרכו ולא נפגשו, והיתה לרביה"ק מהרי"א עגמת נפש מזה. אמר לו הרה"ק שאכן זוכר שנסע שם, ואילו היה יודע שרביה"ק מקאמארנא ממתין עליו בוודאי שהיה נוסע בדרך הזו. כאשר שהה רביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע במעיינות המרפא, הבחין מרחוק בהרה"ק מבעלזא הולך לקראתו ואתו עמו בניו הרה"ק ר' שמואל מסקאהל והרה"ק רבי יששכר דוב זי"ע. כאשר הגיעו סמוך אליהם, אמרו המלווים לרבינו שהרב מבעלזא הולך לקראתם עם שני בניו. נענה רבינו בזה"ל 'אבער רבי איז ער', בהראותו באצבעו על הרה"ק רבי יששכר דוב (היינו שהוא עתיד לכהן תחת אביו), וכנזכר כל זה בספר שלשלת הקודש.